

Broj 67 * Godina IX * april/travanj 2008.

GLASNIK

SUMARSTVO I DRVNA INDUSTRIJA

Izvoz veći za 7,7 procenata

**Studija sektora
energetike u
Bosni i Hercegovini**

Jago Lasić, dopredsjednik
Privredne komore FBiH

Bruto nacionalni prihod oko 13,3 milijarde KM

Dopredsjednik Privredne komore Federacije BiH Jago Lasić smatra da je naglo povećanje cijena u zemlji posljedica nerada Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa i Uprave za indirektno oporezivanje. Kako ističe, ukupan bruto nacionalni prihod u FBiH za proteklu godinu iznosio je oko 13,3 milijarde KM, što je devet posto više u odnosu na 2006. godinu kada je iznosio 12,1 milijardu KM

U prva dva mjeseca ove godine zabilježen je porast izvoza od 20 posto, te je dosegnuo vrijednost nešto više od milijardu konvertibilnih maraka, dok je za isti period protekle godine iznosio 876 miliona KM.

“Uvoz je s 1,7 milijardi KM, koliko smo imali u prva dva mjeseca 2007. godine, došao na 2,2 milijarde KM, što je porast od čak 32 posto. To je rezultiralo skokom deficita vanjskotrgovinske razmjene koji je porastao za čak 45 posto u odnosu na prva dva mjeseca protekle godine”, kazao je Lasić.

Pokrivenost uvoza izvozom je smanjena s 51,5 na 46,7 posto, te bi ukupan deficit ove godine mogao iznositi oko 9,8 milijardi KM. Što se tiče pokretanja gospodarstva, Lasić je istaknuo kako je Gospodarska komora donijela određene zaključke o tom pitanju, od

kojih je prvenstveno donošenje državnog okvirnog zakona o uređenju jedinstvene stope direktnih poreza, a to su porezi na plaće, dohodak, dobit. U oblasti trošarina, Lasić je istaknuo zahtjev za potpunu primjenu Zakona o duhanu u FBiH, ali i njegovo donošenje na razini BiH, kao i to da se samo jedanput primjenjuje akciza kod uvoza kave.

“Kod nafte, tražili smo da se ukine carina na naftu kako bi se izjednačili uvjeti poslovanja svim prometnicima naftom. Ujedno tražimo da se nafta uvozi željeznicom i brodom i da se skladišti u terminalima”, kazao je Lasić.

Dodao je da je krajnje vrijeme da se izmijeni i dopuni Zakon o PDV-u, te da se uvedu diferencirane stope. “Naši su prijedlozi da to budu dvije stope. U Europskoj uniji svih 27 zema-

lja imaju diferencirane stope i uglavnom štite standard svojih ljudi. Zato smo tražili da sedam posto iznosi stopa na osnovne prehrambene proizvode, izdavačko-grafičku djelatnost, ortopedski pomagala, invalidske proteze i slično, te na informatičku opremu za potrebe obrazovanja”, kazao je Lasić. Naglasio je i potrebu osiguranja kontinuiranog rada inspeksijskih organa u cilju suzbijanja sive ekonomije i rada na crno, jer je, kako je kazao, u BiH trenutno preko 60 posto robe, posebice iz oblasti tekstila, koje ne odgovaraju deklaraciji na toj robi.

Lasić je istaknuo i problem plasmana vina, kazavši kako je u prošloj godini BiH izvezla 2,226 tona vina po prosječnoj cijeni 2,235 maraka po jednoj toni, dok je istovremeno uvezla 10,277 tona i ostvarila deficit od 8,5 tisuća tona ili 27 miliona KM.

“Svi uvjeti za izvoz vina iz BiH postoje, međutim, postoji carina na staklenku, na čep, etiketu, boju, tako da polovinu iznose carine i akcize na vino, a polovinu samo vino. Stoga smo tražili da se skine carina i s repromaterijala koji prate određenu robu”, rekao je Lasić.

Komorski sistem FBiH

Insistira se na otklanjanju barijera u razvoju biznisa

Predsjednici i predstavnici deset kantonalnih privrednih komora iz Federacije BiH održali su, sredinom aprila, u Sarajevu sastanak kako bi razmotrili aktuelnu privrednu situaciju u FBiH.

Dogovoren je niz novih aktivnosti na unapređenju međusobne poslovne saradnje između članova komora, s ciljem poboljšanja stanja privrede i stvaranja povoljnijeg poslovnog okruženja.

Istaknuto je da komorski sistem FBiH i dalje insistira na uvažavanju prijedloga poslovnog sektora FBiH za otklanjanje ključnih barijera u odvijanju biznisa.

Ovi prijedlozi su davno upućeni nadležnim izvršnim i zakonodavnim organima svih nivoa, a tiču se osnovnih uslova privređivanja, državne administracije i partnerstva.

Zatraženo je i intenzivnije uključivanje PKFBiH i Vanjskotrgovinske komore BiH u rješavanju ovih pitanja.

GLASNIK

Privredna/Gospodarska komora
Federacije Bosne i Hercegovine

List izlazi mjesečno
Godina IX
Broj 67
April/travanj
2008.

GLASNIK uređuje
Redakcijski kolegij:
Željana Bevanda, glavni urednik,
Mira Idrizović,
odgovorni urednik,
članovi:
Šemsa Alimanović,
Ljubo Dadić, Fahrudin Đikić,
Juso Škaljić i Meliha Velić,
sekretar Redakcije.

DTP: "Privredna štampa"

Adresa:

Privredna/Gospodarska
komora FBiH
- za Glasnik -
71000 Sarajevo
Branislava Đurđeva 10/IV
Kontakt osoba: Meliha Velić
Telefon: 033/267-690
E-mail: m.velic@kfbih.com

Telefoni:

033/663-370 (centrala)
033/217-782
Faks: 033/217-783
www.kfbih.com

Izdavač:

"Privredna štampa" d.o.o.

Sarajevo
Općinski sud
Sarajevo
UF/1-2219/05,
RB 1-3018
Identifikacioni broj
4200088140005
Identifikacioni broj PDV
200088140005

Štampa: "ARKA PRESS" d.o.o.
Sarajevo, Hamdije Čemerlića 43

Uspostava saradnje sa Unijom metalske industrije Nizozemske

BiH prioritetni partner

U Privrednoj/Gospodarskoj komori FBiH, 18. marta, održan je sastanak sa predstavnikom Unije metalaca Nizozemske, s ciljem uspostave saradnje u oblasti metalske industrije. Nakon što je predočena organizacija rada Udruženja metalske i elektro industrije P/GKFBiH, te njegove aktivnosti, iskazane su i namjere Unije metalaca Nizozemske

Određene firme iz Unije metalaca Nizozemske zainteresovane su za saradnju sa firmama iz istočne Evrope. Bosna i Hercegovina sa svojim potencijalom u oblasti metalske industrije jeste jedan od prioritarnih partnera.

Uspostavljanjem kontakta između Unije iz Nizozemske i Udruženja metalaca BiH otvara se put u selekciju i spajanje firmi, u cilju uspostavljanja efikasne i dugoročne saradnje.

Dugoročna saradnja, o kojoj razmišljaju privrednici iz Nizozemske, je u prvom planu serijska proizvodnja, između ostalih, jednostavnijih proizvoda kao što su različiti rezervoari za gorivo, izrada dijelova za potrebe naftnih terminala u luci Europort u Rotterdam-u, te izrada poluproizvoda za potrebe brodogradilišta, održavanja naftnih terminala i rafinerija.

U drugom planu je saradnja sa firmama specijaliziranim na polju izrade procesne opreme, mehanizacije za agrar, auto-industrije, izrade alata, projektovanja itd.

Saradnja može da izraste i u osnivanje zajedničkih firmi uz pomoć ministarstava i institucija Kraljevine Nizozemske sa mogućim finansijskim podsticajima.

Unija metaloprerađivača Kraljevine Nizozemske - Koninklijke Metaalunie je, sa svojih 15.000 članova, najveće udruženje u metaloprerađivačkom sektoru u Nizozemskoj.

Organizacija pokriva isključivo firme do 100 zaposlenih u sektorima: elektronika, projektovanje, izrada alata, trgovina i servis, brodogradilišta, agrarna pomagala/meh-

anizacija, konstrukcije i varenje, procesna oprema, proizvodi od metala, mjerenja i baždarenje, obrada metalnih površina i revizija i održavanje.

Koninklijke Metaalunie - organizacija:

* Postoji na principu u kojem broji glas svakog člana.

* Posjeduje servis koji direktno stoji u kontaktu sa članicama.

* Mjesečno objavljuje info-list Metaal & Techniek. Ekskluzivno za članove publicira mjesečni bilten. Pored svega, članovima je 24 sata dostupan servisni portal Metaalunie.

* Pruža besplatne savjete članovima na poljima socijalno-pravnih, poslovno-pravnih, poreskih i drugih pitanja.

* Pruža mogućnosti interesantnih popusta kao što su: telefonski saobraćaj, gas, električna energija, osiguranja, korištenje Interneta i slično.

* Organizira regionalne susrete za članove u cilju informisanja, uspostavljanja kontakata, diskusija i određivanja pravca poslovanja i razvitka.

Unija metalaca Nizozemske zainteresirana je za izlaganje na Međunarodnom sajmu metala ZEPS-Intermetal, koji će se održati od 20. do 23. maja, u Zenici kada će uslijediti i konkretniji dogovor o daljoj saradnji.

Zainteresirane kompanije mogu kontaktirati preko Federalne komore ili direktno:

Koninklijke Metaalunie

www.metaalunie.nl

00387 62 980 344

0031 6480 711 97

salem.sutrovic@hotmail.com

Mr. Nafija ŠEHIĆ- MUŠIĆ

Izvoz veći za 7,7 odsto

Od 2005. do 2007. godine evidentne su pozitivne strukturne promjene, što je doprinijelo povećanju izvoza finalnih proizvoda od drveta, većem korištenju proizvodnih kapaciteta, te povećanju konkurentnosti proizvođača

proizvodnih kapaciteta i povećanje konkurentnosti proizvođača.

Proizvodnja namještaja u 2007. povećana je za 27 odsto u odnosu na 2006., a izvoz je porastao za 7,7

Na sjednici Grupacije održanoj, sredinom aprila, bilo je riječi o nekoliko aktuelnih tema iz ove oblasti.

U ime Federalnog ministarstva razvoja, poduzetništva i obrta, planirane poticaje za ovu godinu prezentirao je Jozo Bejić, sekretar ministarstva.

Prema njegovim riječima, transfer za poticaj razvoju poduzetništva i obrta za 2008. godinu Vlada FBiH je usvojila u iznosu od deset miliona KM.

Od toga su tri miliona KM namijenjena za izgradnju poduzetničke infrastrukture, poduzetničkih zona, klastere, inkubatore i tehnološke parkove, za koje mogu aplicirati lokalne zajednice i udruženja.

- Pet miliona KM predviđeno je za direktne poticaje poduzetništvu mladih, žena, za manifestacije, stručne publikacije, inovacije, sajmove i izložbe, te za certificiranje malih i srednjih preduzeća. Od tog iznosa, 3,9 miliona KM predviđeno je za direktnu podršku MSP proizvodnog karaktera, te 150.000 KM za podršku kantonalnim i federalnim obrtničkim komorama - kazao je sekretar Bejić.

Za direktne poticaje poduzetni-

štvu mladih namijenjeno je 300.000 KM, a poduzetništvu po projektima Gender centra 400.000 KM.

Oko 100.000 KM predviđeno je za poticaj u transferu tehnologija i znanja, za inovacije 70.000, dok je za manifestacije i stručne publikacije izdvojeno 80.000 KM.

Oko dva miliona KM predviđeno je za direktnu podršku mikro, malim i srednjim preduzećima.

- Distribucija tih sredstava vršit će se preko Investicijske banke FBiH, sa grejs periodom od godinu, rokom povrata od sedam godina, te kamatnom stopom od dva odsto. U toku je priprema tenderske dokumentacije, dok će konkurs biti raspisan krajem aprila - istakao je Bejić.

Dokumentacija će biti dostupna na web stranici Ministarstva, te u Ministarstvu u Mostaru.

Govoreći o proizvodnji u drvnoj industriji i šumarstvu, Šemsa Alimanović, savjetnica za drvnu industriju u P/GKFBiH, istakla je da su od 2005. do 2007. godine u FBiH evidentne pozitivne strukturne promjene, što je uticalo na povećanje izvoza finalnih proizvoda od drveta, veće korištenje

odsto, te se očekuje njegov rast i u ovoj godini.

Prema podacima Federalne uprave za šumarstvo, drvna zalih po hektaru visokih šuma relativno je dobra što se ne može reći za izdanačke šume i tu ostaje prostor za povećanje proizvodnosti šuma. Izradom šumskoprivrednih osnova i utvrđivanjem stvarnog stanja šuma mogući obim sječa se smanjio sa 3.360.000 na 2.963.000 m³. Veliko učešće ogreva u ukupnoj neto drvnoj masi lišćara govori o lošoj kvalitativnoj strukturi lišćara, to je i znak drvnoj industriji za korištenje novih tehnologija prerade drveta.

Glavni projekti u šumarstvu su: Izrada šumarskog programa - rok završetka 18 mjeseci, Inventura šuma, Informativni sistem šumarstva FBiH, Državni standardi za certifikaciju šuma, Certifikacija šuma, FOPER - regionalni projekat obrazovanja kadrova u oblasti šumarske politike, monitoring zdravstvenog stanja šuma, izrađen i na Vladi FBiH usvojen Akcioni plan za suzbijanje nezakonitih aktivnosti u sektoru šumarstva.

Potrebno je potpuno primijeniti Zakon o šumama, usvojiti Zakon o

izmjenama i dopunama Zakona o šumama, u potpunosti formirati Federalnu i kantonalne uprave za šumarstvo, istakao je Omer Pašalić, direktor Federalne uprave za šumarstvo.

Jedna od tačaka dnevnog reda bila je i Informacija o posjeti članova Grupacije Nedžad Brankoviću, premijeru Federacije BiH, koji je obećao da je Vlada spremna pomoći unapređenju razvoja drvne industrije.

Prezentiran je i Izvještaj o radu Grupacije za 2007., te Plan rada za 2008. godinu, kada će osnovni pravci djelovanja, uz ostalo, biti usmjereni na pripremu i organiziranje asocijacije vlasnika privatnih šuma, nastavak rada na uvođenju certificiranja u šumarstvu, razvoj Klastera prerade drveta i šumarstva na cijeloj teritoriji FBiH, te nastavak rada radionica "Made in BiH".

Grupacija je pokrenula inicijativu oko organiziranja udruženja privatnih šumovlasnika što je dobar potez, jer se i privatnici trebaju uključiti u sve segmente gospodarenja šumom rekao je Nusret Curić, predsjednik Grupacije P/GKFBiH.

Kantonalne uprave za šumarstvo završavaju gospodarske osnove, pa će se znati veličina i broj vlasnika privatnih šuma, a potom pripremiti i organizirati razgovor sa njima vezano za udruženje.

S. DŽINIĆ i Š. ALIMANOVIĆ

Predstavljanje

Prvi specijalizovani Internet portal za drvo- prerađivačku industriju

Prvi specijalizovani Internet portal za drvoprerađivačku industriju (www.bhwoodex.com) prezentiran je, sredinom aprila, u Sarajevu.

Ovaj portal je namijenjen, prvenstveno, proizvođačima, agentima i trgovcima u drvoprerađivačkoj industriji BiH, te će potencijalnim kupcima iz inostranstva davati cjelovitu sliku aktuelnog stanja u drvnj industriji BiH.

Direktor kompanije StrikConsulting, koja je inicirala i implementirala ovaj projekat, Fuad Strik kazao je da ne postoji bolji način da se bh. drvna industrija prezentira na svjetskom tržištu od ovog Internet portala.

"Portal je kreiran prema najmodernijim svjetskim trendovima, a na njemu su svakodnevno ažurirane izvozne ponude bh. firmi i aktuelna potražnja direktnih kupaca iz inostranstva. Preveden je na tri svjetska jezika, engleski, njemački i italijanski, jer su ova tri područja najznačajnija za bh. drvenu industriju", kazao je Strik.

Prema njegovim riječima, portal nudi pregled svih tendera u BiH za drvoprerađivačku industriju, pregled relevantnih vijesti i trendova, te najave sajmovi, tendera, ponuda i potražnji u BiH i svijetu.

U Federaciji BiH

Prodaja šumskih sortimenata viša za 17,7 posto

Ukupna proizvodnja šumskih sortimenata u Federaciji BiH u prva dva mjeseca 2008. u odnosu na isti period prethodne godine veća je za 17.000 kubnih metara ili 7,19 posto. Prema posljednjim podacima Federalnog zavoda za statistiku, nivo proizvodnje sortimenata od četinaru veći je za 4.000 kubnih metara, dok je proizvodnja od lišćara veća za 13.000 kubnih metara.

Prodaja šumskih sortimenata u prva dva mjeseca 2008. u odnosu na isti period 2007. bila je viša za 36.000 kubnih metara ili 17,7 posto.

Prodaja sortimenata od četinaru bila je viša za 10.000, a od lišćara za 27.000 kubnih metara.

U pripremi

UN-ova Studija o procjeni globalnog šumskog bogatstva

Godine 2010. bit će objavljena najopsežnija globalna procjena šumskog bogatstva. UN-ova organizacija FAO pozvala je sve zemlje svijeta da sudjeluju u toj procjeni kako bi se uistinu dobili najopsežniji podaci o šumskom pokrovu koji prekriva 30% ukupne kopnene površine. Ovakve procjene traju već 60 godina, a služe kako bi se dobili podaci o tome koliko je površine pod šumama, kako se gospodari šumama, te koliko se uništava šuma. Nadzor šuma, čiji će rezultat biti objavljen 2010. godine, trebao bi, osim toga, pokazati i podatke o tome kako se koriste zemljišta koja se dobivaju krčenjem šume, te uloga šuma u klimatskim promjenama. Izvještaj bi, prema procjenama, trebao obuhvatiti 235 zemalja, od čega je 175 zemalja već imenovalo predstavnike zadužene za prosljeđivanje podataka.

Š. A.

U Kranjskoj Gori

U maju 5. konferencija na šumi baziranih sektora

U Kranjskoj Gori se od 19. do 21. maja održava 5. konferencija na šumi baziranih sektora. Ovogodišnja konferencija nosi naziv "Rastući prema budućnosti - Zajedničke inovacije za uspješno poslovanje bazirano na šumarstvu u Evropi".

U vrijeme globalizacije, klimatskih i društvenih promjena evropski šumarski sektor mora biti inovativan, stoga će upravo značenje istraživanja i inovacija za poslovanje šumarskog sektora biti glavna tema ove konferencije. Na konferenciji će se govoriti i o uspješno implementiranim inovacijama u praksi, a između ostalih i čelnik Evropskog povjerenstva za nauku i istraživanje Janez Potočnik.

Više informacija na www.ftpc.si

Š. A.

Iskustva iz Švedske

Upravljanje otpadom i jačanje kapaciteta čistije proizvodnje

U organizaciji Privredne/Gospodarske komore FBiH i Mašinskog fakulteta u Sarajevu, 14. i 15. aprila, održan je seminar u okviru TEMPUS projekta o temi "Praktična iskustva iz Švedske - upravljanje otpadom i jačanje čistije proizvodnje"

Nafija Šehić-Mušić, predstavnik Komore, govorila je o aktivnostima Udruženja za razvoj okolinskog upravljanja. U zadnjih nekoliko godina, svjesna činjenice da tranzicija privrede u BiH uključuje i okolinsku komponentu, Komora je usmjerila svoje aktivnosti da se okolinske komponente uključuju u privređivanje, pridonoseći da se biznis okreće ka čistijim tehnologijama, kao i da u svoje sisteme upravljanja uključuje i okolinu. Formiranjem ovog udruženja, intenziviran je rad na ovim pitanjima s ciljem da se okupe preduzeća oko ekoproblematike, te da se

zajedničkim radom omogući da se aktivnost odvija sa nižim troškovima uz veću efikasnost. Programske aktivnosti Udruženja odvijaju se organiziranjem seminara, radionica, promocija, okruglih stolova, javnih rasprava i slično. I ova predavanja eminentnih stručnjaka sa Kraljevskog tehnološkog univerziteta u Štokholmu (KTH) rezultat su zajedničke suradnje Mašinskog fakulteta, Federalne privredne komore i KTH.

Seminar je okupio predstavnike firmi koje se bave konkretnim poslovima recikliranja, organizacija koja se bave problemom otpada, instituta

i nevladinih organizacija koje rade na prevazilaženju brojnih ekoloških problema.

Na seminaru je prezentirano stanje u kojem se nalazi Švedska kao bogata evropska zemlja sa razvijenom ekološkom svijesću i održivim razvojem na polju ekologije. Prezentacije su obuhvatile teme recikliranja i ponovne upotrebe otpada, spaljivanja, kompostiranja, odlaganja na deponije, te metoda čistije proizvodnje u Švedskoj. Teme su prezentirali profesori Monika Olson i Lenart Nilson.

Iskustva iz Švedske govore da se svaka odluka o problemu otpada jednostavno provodi kada to regulira zakon na državnom nivou. Primjer je obaveza sakupljanja staklenih boca radi recikliranja u mjestima 1.000 km udaljenim od tvornice za recikliranje (od sjevera do juga zemlje).

Svaki čovjek je proizvođač otpada koji zagađuje i opterećuje prirodu, ali se ne reciklira ili se to ne radi u dovoljnoj mjeri. Tako se npr. u SAD dnevno odbacuje oko 426.000 mobitela, svakih pet minuta oko dva miliona plastičnih boca, svakih pet sekundi oko 60.000 plastičnih vrećica. To nije najozbiljniji ali je svakako najnepotrebniji problem u svijetu. Potrebno je potencirati prevenciju u nastajanju otpada, u smislu da se ne proizvodi puno i da se ne proizvodi opasno, što je teško zbrinuti. Svjetskog stanovništva je sve više, pa se tako i više troši, odnosno proizvodi, pa bi bilo dobro da se potencira proizvodnja materijala koji se mogu reciklirati, tj. ponovo upotrijebiti.

U Švedskoj se 50% otpada spaljuje, vodeći računa o emisiji gasova (filteri za ispuštanje prečišćenih gasova), 33% se reciklira, 10% se biološki tretira i samo 5% se odvaja na deponije. Uvedeni su veliki porezi na sve što ide na deponiju, tako da, uz dodatnu cijenu odlaganja otpadne materije, ukupna cijena od oko 130 eura po toni navodi građane (proizvođače, potrošače i dr) da odvajaju otpad na recikliranje.

Odgovornost je na svima, od proizvođača koji dobro razmislija o tome da li njegov proizvod daje puno otpada pri proizvodnji, koliki je utrošak sirovina, vode, hemikalija, da li sadrži opasne materije, da li će se moći reciklirati, preko općinskih vlasti koje prate i obezbjeđuju provođenje zakona, pa do potrošača koji će pri kupovini proizvoda razmisliti da li se proizvod poslije može reciklirati, kakvog je sastava i slično, jer sve ulazi i u cijenu.

Prikazan je i način tretiranja organskog otpada centralnim kompostiranjem na gradskim kompostanama i anaerobnom digestijom u skupim reaktorima. Šveđanima je pokazano kako i u BiH postoji svijesnost o velikim količinama organskog otpada i kako se on već kompostira (decentralno kompostiranje i proizvodnja humusa, vođeno Centrom za ekologiju i energiju u Tuzli).

Naravno, za sve ove probleme

treba da postoje i da se provode direktve EU. Potrebni su i odgovarajući ekonomski instrumenti, koji mogu biti i problem ako se ne vodi računa o visini taksi i poreza, te su građani "primorani" da odlože svoj otpad u okoliš ili u susjedstvo, a ne plate određenu taksu. Tu su i bitna administrativna sredstva i edukacija, koja se nikako ne smije zanemariti.

Završne prezentacije odnosile su se na čistiju proizvodnju kao dio industrijskog okolinskog menadžmenta. Naime, čistija proizvodnja definiše se kao niz mjera za poboljšanje ili prilagođavanje procesa proizvodnje ili proizvoda, tako da se postigne efikasna potrošnja sirovina, energije i prirodnih resursa, uz minimum ili nikako otpada. To obuhvata i smanjenje zagađenja na samom početku, uključujući zamjenu sirovina, recikliranje i ponovnu upotrebu, koje će doprinijeti očuvanju okoliša i istovremenom smanjenju troškova proizvo-

dnje. Kao dijelovi čistije tehnologije predstavljani su načini uštede energije, uštede vode, smanjenja zagađenja vode i zraka, kao i smanjenja otpada. Predstavljena je i metodologija procjene za pripremu čistije proizvodnje, koja se sastoji od planiranja, evaluacije okolinskih performansi i ekonomske evaluacije.

Izlaganja švedskih stručnjaka sigurno su doprinijela većim praktičnim saznanjima iz oblasti upravljanja otpadom i jačanju kapaciteta čistije proizvodnje, koja će našim privrednicima biti od koristi i pomoći.

Prema riječima jedne od učesnica seminara Advije Đonlić: "Seminar je u svakom slučaju bio od koristi i pokrenuo nas je da, opet, razmislimo šta svako od nas može učiniti za unapređenje okoliša i kako da pokrenemo i naše vladajuće strukture da aktivnije rade na ovim problemima".

N. ŠEHIĆ - MUŠIĆ
L.. SADAJKOVIĆ

Predstavnici grupacije "PER-DER" u posjeti

Interes za trgovačke lance

Predsjednik Privredne/Gospodarske komore Federacije BiH Avdo Rapa sa suradnicima, krajem aprila, razgovarao je sa predstavnicima turskih privrednika koji su okupljeni u grupaciju "PER-DER". Sastanku su prisustvovali i Enes Ališković, direktor Agencije za promociju izvoza Vanjskotrgovinske komore BiH, i Sulejman Garib, ispred Federalnog ministarstva za izbjeglice i raseljene osobe.

Grupacija "PER-DER" okuplja 205 kompanija različitih djelatnosti sa oko 25.000 uposlenih i ima godišnji prihod od 4,5 milijardi USD.

Gosti su se interesovali za trgovačke lance u kojima će se naći pored turskih i bh. proizvodi, kao i za ulaganje u proizvodne kapacitete. Istakli su da su poljoprivreda i prehrambena industrija grane za koje imaju interesovanje turski privrednici. Govorili su i o problemima na koje nailaze u procesu i trajanju registriranja kompanija i traže pomoć kako bi se oni riješili.

Konstatirano je da bi suradnja sa turskim kompanijama mogla biti daleko uspješnija uz konkretnije razgovore koji su značajni i od interesa za obje strane.

Istaknuto je da proces tranzicije nije još završen i da tu ima prostora za uključivanje turskih kompanija. Sa naše strane je, također, potencirano uključivanje u tekstilnu industriju na adekvatan način, sagledavajući mogućnosti turske privrede, što bi bilo od obostranog interesa.

Gostima su prezentirani katalogi iz metalskog i drvno-prerađivačkog sektora, te im je napomenuto da mogu ulagati u ove sektore.

Avdo Rapa zatražio je od gostiju da mu pismeno dostave pitanja koja ih interesuju, a Komora će pripremiti odgovore zajedno sa institucijama.

N. - Š. M. i Š. A.

Izvršene kontrole u osam kantona

Na zahtjev Sekcije Udruženja prevoznika, koja djeluje u okviru Privredne komore Federacije BiH, Federalna uprava za inspekcijske poslove je provela aktivnosti pojačanog inspekcijskog nadzora nelegalnog prevoza i drugih nezakonitosti u oblasti cestovnog prometa, od 10. 3. do 28. 3. 2008. godine

Federalna uprava za inspekcijske poslove, kao nosilac aktivnosti, u okviru redovnog plana rada za 2008. godinu, utvrdila je izvještaje o provedenim aktivnostima pojačanog inspekcijskog nadzora u više oblasti u Federaciji Bosne i Hercegovine, koje ilustriramo sljedećim ocjenama i podacima.

Na zahtjev Sekcije Udruženja prevoznika, koja djeluje u okviru Privredne komore Federacije BiH, provedene su aktivnosti pojačanog inspekcijskog nadzora nelegalnog prevoza i drugih nezakonitosti u oblasti cestovnog prometa, od 10. 3. do 28. 3. 2008. godine. U kontroli je neposredno učestvovalo 18 inspektora, od kojih 15 inspektora za cestovni promet (federalnih, državnih i kantonalnih inspektora po ovlaštenju direktora Federalne uprave za inspekcijske poslove), dva inspektora iz oblasti rada i radnih odnosa i jedan inspektor tehničke inspekcije - kontrola kvaliteta tečnih goriva.

U skladu sa nadležnošću propisanom Zakonom o cestovnom prevozu Federacije BiH, Zakonom o međunarodnom i međuentitetskom prevozu BiH, Zakonom o inspekcijama Federacije BiH, inspekcijski nadzor je naročito bio usmjeren na nelegalni prevoz putnika i tereta, ugovoreni prevoz radnika, učenika i dr, ispunjavanje tehničko-eksploatacijskih uvjeta za vozila u eksploataciji, pogonsko gorivo i zloupotrebe (ložulje), prijava prihoda od prodatih

voznih karata, rad na crno, prijave radnika i kontrola odjava, uplate doprinosa za radnike itd.

Na osnovu dobijenih rezultata utvrđeno je da su izražene nepravilnosti u radu i kršenje navedenih propisa od prevoznika - fizičkih i pravnih lica koja se bave ovom djelatnošću, te da u većem broju ne izvršavaju

Za navedeni izvještajni period ostvareni su rezultati u tabeli:

Broj inspektora	18
Izvršeno ukupno kontrola	1.452
Sačinjeno zapisnika	849
Broj donesenih rješenja o zabrani/obavljanje prevoza/	25
Broj donesenih rješenja o isključenju vozila iz prometa	12
Broj rješenja o upućivanju na vanredni tehnički pregled	8
Izdato prekršajnih naloga	770
Finansijska realizacija po izdatim prekršajnim nalogima u KM	304.320
Broj zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka	
Broj radnika na crno	119
Broj uzoraka goriva	2
Broj oduzetih dozvola za međunarodni prevoz putnika	5
Broj stavljenih dozvola van snage	3
Broj izrečenih zabrana ulaska u BiH	
Izdata upozorenja/opomene u međunarodnom cestovnom prometu	78
Broj radnih dana u neposrednom inspekcijskom nadzoru	14

obaveze ili značajno kasne u pogledu izmirenja obaveza iz doprinosa i poreza na plaće, te su time onemogućeni za dobijanje obrasca licenci "D" za vozila i produženja odobrenja za javni prevoz putnika. U tom smislu, i resorna ministarstva prometa i komunikacija ne provode zakonom utvrđene mjere na poništenju i oduzimanju odobrenja za javni prevoz i pokretanje procedure za ukidanje djelatnosti kod nadležnih općinskih organa.

Značajno je pomenuti da su u aktivnostima učestvovali kantonalni inspektori iz Tuzlanskog, Srednjobosanskog i Zeničko-dobojskog kantona.

Aktivnosti inspekcijskog nadzora su provedene u osam kantona. Najveći broj inspektora angažovan je u četiri kantona: Tuzlanskom, Ze-

ničko-dobojskom, Srednjobosanskom i Hercegovačko-neretvanskom, a, po procjeni, manji broj inspektora, u saradnji sa državnim inspektorima za cestovni promet, djelovao je u četiri kantona: Unsko-sanskom, Livanjskom, Posavskom i Sarajevskom. Aktivnosti će se u narednom periodu nastaviti i u ostala dva kantona u Federaciji BiH.

Za provođenje Operativnog plana poseban doprinos je dalo Federalno ministarstvo prometa i komunikacija kroz dostavljanje potrebnih baza podataka i drugih evidencija, te federalni i kantonalni MUP-ovi, bez čije podrške ne bi bilo moguće realizirati planirane aktivnosti.

Na zahtjev Kantonalne uprave za inspekcijske poslove Tuzlanskog kantona, koja nema kadrovski popunjena radna mjesta inspekcija iz ove oblasti, provedene su aktivnosti pojačanog inspekcijskog nadzora u oblasti sanitarne, zdravstvene i farmaceutске inspekcije, od 4. 3. do 29. 3. 2008. godine. Federalni sanitarni, zdravstveni i farmaceutski inspektori Federalne uprave za inspekcijske poslove izvršili su inspekcijske nadzore u privatnim stomatološkim ordinacijama, privatnim ljekarskim ordinacijama, privatnim zdravstvenim ustanovama (apoteke), privatnim i javnim apotekama, u Tuzlanskom kantonu.

U vršenju inspekcijskog nadzora učestvovala su tri tima koji su sačinjavali: federalni sanitarni, zdravstveni i farmaceutski inspektori, kan-

tonalni tržišni inspektori i kantonalni inspektori rada.

U izvještajnom periodu za mart 2008.

godine, federalna zdravstveno-sanitarna inspekcija izvršila je nadzor u 34 privatne stomatološke ordinacije, 30 ljekarskih (ginekološke, internističke, dermatovenerološke, pedijatrijske, ordinacije opće medicine i savjetovališta) i tri privatne zdravstvene ustanove, a federalna farmaceutsko-sanitarna inspekcija izvršila je nadzor u 26

Za navedeni izvještajni period ostvareni su rezultati u tabeli:

Izvršeno ukupno kontrola	116
Broj donesenih rješenja o zabrani obavljanja djelatnosti radi nedostataka stručnog kadra	3
Izdato prekršajnih naloga	61
Finansijska realizacija po izdatim prekršajnim nalogima u KM	63.350
Broj radnih dana u neposrednom inspekcijem nadzoru	16

privatnih i tri javne apoteke i sedam privatnih zdravstvenih ustanova (apoteka).

Mjere su poduzimane zbog nerodovno izvršenih povremenih zdravstvenih pregleda (jedanput godišnje), isteklih rokova ampula anafilaktičke terapije, nepostojanja ljekarskih uvjerenja prilikom zaposlenja, uvjere-

nja o ploženom stručnom ispitu, prometovanja neregistriranih lijekova, herbalnih i galenskih pripravaka, održavanja higijenskog stanja prostorija, ispunjavanja minimuma kadrovskih, prostornih, higijensko-tehničkih, sanitarnih i uvjeta opremljenosti za bavljenje navedenom djelatnošću.

Simpozij o turizmu

Novi standardi u razvoju i upravljanju

Poruke sa međunarodnog skupa "Prirodno i kulturno-historijsko nasljeđe i novi modeli upravljanja razvojem turizma"

Fakultet za menadžment i turizam univerziteta u Travniku bio je uspješan organizator međunarodnog simpozija "Prirodno-historijsko nasljeđe i novi modeli upravljanja razvojem turizma", organizovanom prošlog mjeseca na Vlašiću. Tridesetak referata čiji su autori iz Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Hrvatske, Kosova i Srbije prezentirano je u prisustvu brojnih predstavnika akademske javnosti, turističke privrede, nevladinog sektora, te studenata.

Nije beznačajno da je simpozij održan na Vlašiću u središtu Srednjobosanskog kantona, prema mnogim ocjenama učesnika, o najatraktivnijoj turističkoj regiji na Balkanu.

Prof. dr. Zečir Hadžiahmetović, predsjednik Organizacionog odbora, održavanje skupa obrazložio je to željom da pomenuti fakultet i travnički univerzitet doprinesu bržem uključivanju BiH u globalne procese razvoja turizma.

Da bi se to postiglo neophodno je usvajati i primjenjivati mnoga nova rješenja u skladu sa svjetskim globalnim razvojem.

Ti novi procesi između ostalih su: brz naučno-tehnološki razvoj, visoko vrednovanje slobodnog vremena, naglašavanje značaja nenarušene prirode, upravljanje potpunom kontrolom kvaliteta, nastanak i razvoj malih preduzeća gdje turizam ima značajno mjesto itd.

U tom cilju, prema njegovom mišljenju, potrebno je uvesti nove standarde i u ponašanju ljudi i psihološkom

pripremanju stanovništva za tu novu globalnu djelatnost.

Rektor Univerziteta prof. dr. Rasim Dadić je u referatu "Razvoj turizma u posttranzicijskom periodu" naznačio neke od pravaca budućeg djelovanja.

Zanimljiv set referata odnosio se na etiku u turizmu (Senad Softić), organizaciju subjekata u turizmu (Adil Kurtić i Džemal Kulović), ulogu investicija u turizmu i njihov uticaj na zapošljavanje u BiH (prof. dr. Halid Kurtović), značaj izrade strategije razvoja turizma u BiH (mr. Nedeljko Babić).

O boljem korištenju postojećih resursa, novim destinacijama i turističkim proizvodima referate su prezentirali Nihad Korić ("Vlašić juče danas, sutra"), dr. Ramo Kurtanović i Nermina Omerbašić ("Neki prirodni rariteti u BiH kao turističke destinacije"), Elmir Pamić ("Profil Općine Fojnica za

potencijalne investitore sa akcentom na zimski turizam na lokalitetu Brusnice"), te Ibrahim Kličić i grupa autora ("Revitalizacija rudarskih prostora kroz projekat geostaza gornjevrbaske regije i njegovi stručno - turistički aspekti").

Autori referata, gosti iz susjednih država akcenat su stavili na saradnju u oblasti turizma, duhovno i kulturno povezivanje, nasljeđe u svjetlu novih trendova razvoja turizma.

Simpozij je u zaključcima ukazao na potrebu hitne izrade strategije razvoja ove privredne djelatnosti i formiranje ekspertnog tima koji će pratiti realizaciju razvojnih planova. Stimulisanje stranih ulaganja u turizam kroz prilagođavanje infrastruk-

ture i urbanističko planiranje treba da bude stalan proces. To će biti i podsticaj BiH na ubrzanju pridruživanja Evropskoj uniji.

Organizator je najavio da će ovaj simpozij postati tradicionalan.

A. H.

Regionalni projekti

Među brojnim mogućnostima za saradnju zemalja regije u turizmu istaknuta je mogućnost povezivanja Novog Pazara i Sjenice sa Travnikom. S obzirom na to da se na tom geografskom području proizvode poznate vrste sireva, novi turistički proizvod mogao bi biti "Put sira", čemu se može priključiti i Livno, turistički i kulinarski zanimljiva destinacija.

Konačno, Plavska ljetna otvorena škola, uz ponudu kulturnih sadržaja, iskazala je interesovanje za saradnju sa Univerzitetom u Travniku. Slične inicijative stigle su i sa Kosova.

Sveobuhvatna analiza stanja i ciljeva

Stvorene pretpostavke za definisanje nacionalne energetske strategije * Do 2020. godine investicije od 6,2 milijarde eura

Bosna i Hercegovina konačno je dobila dokument na osnovu kojeg može definisati nacionalnu energetske strategiju i ponuditi odgovore na mnoga pitanja u vezi sa njenom energetske budućnošću. Strani i domaći stručnjaci okončali su izradu Studije sektora energetike u Bosni i Hercegovini čiji su naručioci bile tri elektroprivrede (BiH, HZ-HB i RS), a finansijer Svjetska banka preko IDA kredita.

Prema ovom dokumentu, BiH do 2020. godine u ovaj sektor treba da uloži 6,2 milijarde eura, od čega najviše u nove elektrane, potom osposobljavanje rudnika, prenosne i distributivne mreže, daljinsko grijanje, sektor gasa i zaštitu okoliša. Investicije opravdava procjena da će potrošnja energije do 2020. godine rasti znatno brže nego u dosadašnjem periodu. Primjera radi, potrebe za električnom energijom godišnje će rasti za 2,3 do 2,7 posto.

pостоjećim i novim elektranama: Stanari 2013., TE Gacko 2018. itd.

S pažnjom su obrađeni stanje i perspektiva rudnika uglja pri čemu se ističe potreba redukcije proizvodne cijene uglja ispod 2,0 euro za giga džul, smanjenje broja zaposlenih sa 16.000 na 12.000, te dostizanje većeg stepena sigurnosti na radu.

Uz povećanje proizvodnje Studija proklamira novu politiku štednje energije i korištenja obnovljivih izvora. Potencijali ušteda procijenjeni su na 8,1 posto do 2020. u odnosu na potrošnju iz 2005. godine.

Dubinska analiza

S obzirom na činjenicu da se zaštita okoliša sve češće stavlja u kontekst proizvodnje i korištenja energije, u konačnom izvještaju Studije iznosi se rezolutan stav da se smanjenje emisija sumpordioksida

Autori Studije su stručnjaci okupljeni oko konzorcija u sastavu Energetski institut "Hrvoje Požar" (Hrvatska), Ekonomski institut Banja Luka, Rudarski institut Tuzla i firma Soluciona iz Španije, a koordinator Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, te resorna entitetska ministarstva.

Oni su imali zadatak da sačine pregled i sintezu dosadašnjih studija o energetske sektoru, provedu nova istraživanja, predlože preporuke za reformu i ojačanje energetske sektora, te na taj način pomognu BiH u definisanju nacionalne energetske strategije.

Dokument sadrži 14 modula sa više od 4.000 stranica: energetske rezerve, proizvodnja, potrošnja i trgovina, povijesne energetske bilanse; anketa o potrošnji energije; predviđanje potrošnje energije; energetske bilanse do 2020. godine; potrošnja električne energije; proizvodnja električne energije, prenos električne energije; distribucija električne energije; okvir za regulaciju i restrukturiranje elektroenergetskog sektora; podrška socijalno ugroženim potrošačima električne energije; rudnici uglja, centralno grijanje; prirodni plin; nafta; upravljanje potrošnjom, štednja energije i obnovljivi izvori energije; okoliš i plan investicija i opcija finansiranja.

Javna rasprava

Prema očekivanjima, naručioci su dobili brojne informacije sadržane u četrdesetak izvještaja, a neki od njih su interesantni sa stanovišta privrede kao što su: prognoza proizvodnje iz postojećih elektrana do 2020., scenarij proizvodnje električne energije iz novih elektrana; nove prognoze o potrošnji ugljena i investicijama za njegovu eksploataciju; rekonstruisanje sektora prirodnog plina; pregled sektora nafte i derivata, uvoza nafte; proizvodnja energije iz obnovljivih

Plan investicija u energetske sektor BiH

Energetski sektori	Svete u milijunima €				
	Razdoblje ulaganja				
	do 2010.	2011.-2015.	2016.-2020.	Ukupna ulaganja	%
1. Elektroenergetski sektor	1.477	1.636	1.044	4.067	66,8%
1.1. EP BiH	539	495	414	1.449	23,5%
1.2. EP H/HH	507	473	156	1.085	17,6%
1.3. EP RS	337	511	398	1.244	20,2%
1.4. Elektroprijenos BiH I	09	105	70	271	4,4%
1.5. NOS BiH	6	2	0	8	0,1%
2. Rudnici ugljena	239	329	177	745	12,1%
2.1. Federacija BiH	130	126	85	340	5,5%
2.2. Republika Srpska	109	205	92	405	6,6%
3. Sustav daljinskog grijanja	179	162	167	508	8,2%
3.1. Zona 2	42	41	43	126	2,0%
3.2. Zona 3	72	66	68	206	3,3%
3.3. Zona 8	50	40	41	131	2,1%
3.4. Zona 9	15	15	15	46	0,7%
4. Plinski sektor	141	241	13	394	6,4%
4.1. Transportni plinovodi	106	99	0	205	3,3%
4.2. Podzemno skladište	13	27	0	40	0,6%
4.3. Distributivni plinovodi	21	115	13	149	2,4%
5. Naftni sektor	323	142	0	465	7,5%
5.1. Modernizacija i izgradnja	279	0	0	279	4,5%
5.2. Skladišni kapaciteti	44	142	0	186	3,0%
Ukupne investicije	2.368	2.410	1.401	6.169	100,0%

Kada je riječ o električnoj energiji njena proizvodnja bazira se na

mora svesti na 65 posto sadašnje emisije.

izvora; izvještaj o uticaju na okoliš svih oblika energije; izvještaj o preporukama za sudjelovanje javnosti u procesu donošenja odluka vezanih za energetske sektor i edukacijskim programima vezanim za energetske sektor, plan investicija i opcije finansiranja.

Sa stanovišta potrošača, posebno privrede pažnju privlače izvještaji o opskrbi energijom iz različitih izvora, a za potrebe grijanja kućanstava, pripremu tople vode i kuhanje, te evaluacija strukture cijene i postojećih poreza.

Revizija Studije obavljena je na tri radionice održane u Sarajevu, Banjoj Luci i Mostaru kojima je prisustvovalo oko 400 predstavnika vladinog sektora, elektroprivrednih i ostalih energetskih kompanija, Svjetske banke i drugih međunarodnih institucija, stručnih institucija, nevladinih organizacija, nauke, te revidenata i autora.

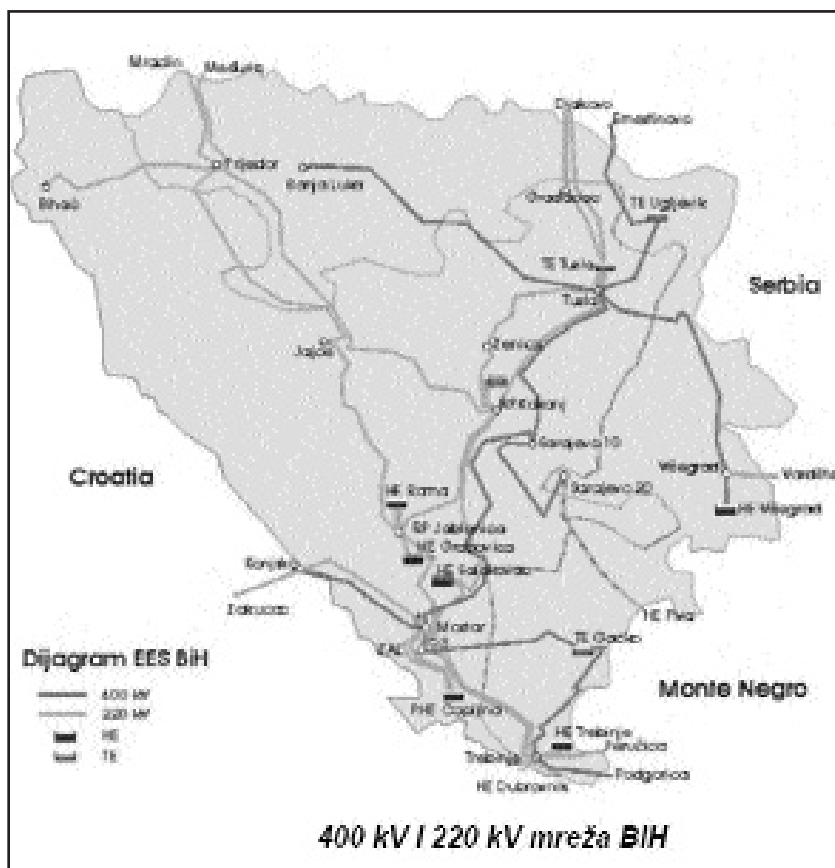
Njihove primjedbe i sugestije bile su značajne za konačnu finalizaciju ovog dokumenta.

Studija je odgovorila na mnoga do sada nepoznata pitanja, a njena posebna vrijednost jeste bogata baza podataka koja je prvi put za BiH prezentirana u cjelini na jednom mjestu. Studija je utvrdila nekonzistentnosti u pristupu rješavanja pojedinih pitanja, koje proizvode velike probleme u funkcionisanju energetskog sektora. Analize predviđanja potrošnje i proizvodnje energije u

BiH su jasno pokazale da BiH ima velike ambicije u izvozu električne energije. Ključna spoznaja odnosi se na činjenicu da u Federaciji BiH do 2020. godine nije predviđena izgradnja nijednog značajnijeg proizvodnog objekta, za razliku od RS gdje su date egzaktnije informacije o proizvodnim objektima, potrebnim investicijama i rokovima puštanja u pogon. Po pitanju prenosne mreže, stiče se

utisak da su planirane aktivnosti u vezi s povezivanjem BiH sa okolnim zemljama sagledavane više sa aspekta potreba Hrvatske nego BiH. Zbog svega ovoga, prilikom izbora nosioca izrade Strategije energetike BiH, bilo bi neophodno izabrati neutralnog konsultanta van naše regije, kako bismo dobili strategiju koja odgovara interesima BiH.

A. H.

Prioriteti i potpora IPA programu

Pomoć EU poljoprivrednim proizvođačima

Delegacija Evropske komisije podržala je izradu Studije izvodljivosti razvoja "Organizacija zajedničkog tržišta (CMO) i primjena mjera kvaliteta u sektoru pljoprivrede u BiH", kako bi se identifikovale prioritete radnje i potpora iz IPA programa, u cilju potpunog usaglašavanja zakonske regulative sa agrarnom politikom EU i zajedničkog tržišta.

Ekspertni tim, koji je radio na ovom projektu, prezentirao je rezultate istraživanja i tom prilikom istaknuo

uo prioriteta CMO usaglašavanja sa EU sa naglaskom na: voće i povrće, mlijeko i mliječne prerađevine, meso i mesne prerađevine, vino i med.

EU će preko svojih instrumenata podrške pomoći poljoprivrednim proizvođačima da maksimalno koriste svoje resurse, poboljšaju produktivnost, kvalitet i marketing, okoliš i održivost.

Instrumenti podrške su: Evropski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EAFRD), Uredba 1698/05 i 1974/06

(detaljna pravila) - CAP, SAPARD i IPARD - pretprijetna pomoć.

Opća pravila - EAFRD: Organizacija, bez obzira na to u kojem pravnom obliku, koja okuplja operatore koji aktivno učestvuju u programu kvaliteta hrane za određeni poljoprivredni proizvod ili namirnicu. Profesionalne ili poluprofesionalne organizacije koje predstavljaju jedan ili više sektora ne mogu se kvalifikovati kao "grupe proizvođača".

M. MEŠANOVIĆ

Razvoj poslovnog sistema

Kada se izgovori slogan "Sa nama u Evropu" prvo na šta se pomisli jeste Centrotrans Eurolines * Krajem aprila, poslovni sistem Centrotrans proslavio je 60 godina postojanja i uspješnog rada promovišući monografiju pod nazivom "Per aspera ad astra" * Brojni gosti, prijatelji, nekadašnji i sadašnji zaposlenici okupili su se da se sjetite početaka i uspjeha, ali i teškoća tokom šest decenija sažetih u latinskoj poslovcici "Preko trnja do zvijezda"

Kratkim pregledom kako je nastala današnja kompanija obratio se njen generalni direktor Muhamed Šaćiragić u pozdravnom govoru i uvodu o knjigi. Početak je bio po završetku II svjetskog rata kada je osnovano Državno - automobilsko preduzeće ili skraćeno DASP, zatim 1946. godine Zemaljsko automobilsko transportno preduzeće ili ZATP, koje već naredne godine mijenja ime u "Autoprevoz", a dalja transformacija je 1951. godine u preduzeće "Udarnik". Vremenom se širi i djelatnost, pa se preko prvih redovnih autobuskih linija po BiH počinje i sa prevozom tereta, špedicijom, taksijama i uslugama.

Najvažniji datum u historiji Centrotransa jeste 1. januar 1963. godine kada se ujedinjuju tri preduzeća "Autocentar", "Drvotransport" i "Udarnik" i počinju poslovati pod zajedničkim imenom Centrotrans Sarajevo koje je imalo pet organizacionih jedinica.

Opisati šta se sve dešavalo u narednih 45 godina od prvih putničkih linija po lošim kolovozima, preko širenja mreže linija prvo po državi, zatim Evropi, pa i svijetu, povećanju broja vozila, zaposlenih, poboljšanju kvaliteta usluge, modernizaciji itd, jeste, zapravo, taj trnoviti put razvoja koji je pred sam rat rezultirao preduzećem koje je

obuhvatalo na stotine zaposlenih u sedam poslovnih centara i četiri sektora. Uz ulaganja u moderne autobuske stanice, prevoz putnika u gradskom, prigradskom i međugradskom saobraćaju razvijaju se i komplementarne djelatnosti kao što su servisi i opravka vozila, usluge autobuskih stanica, turizam i ugostiteljst-

vo. Kulminacija u razvoju nastupila je krajem sedamdesetih godina kada je složena organizacija udruženog rada obuhvatala 12 radnih organizacija i 32 osnovne organizacije udruženog rada u 36 gradova tadašnje Jugoslavije, te radne jedinice u Iraku i Zambiji. U ovim okvirima djeluje i Pogon za prevoz putnika, koji se transformiše u Centrotrans prevoz putnika prvo kao OOUR, a onda kao RO sa devet OOUR-a i Radnom zajednicom

zajedničkih poslova, na čijim temeljima je nastao današnji Centrotrans Eurolines.

Međutim, da snagu Centrotrans Eurolines čine, prije svega, njegovi ljudi, menadžment i zaposlenici pokazala su ratna i poratna dešavanja. Ukupna materijalna šteta uništenih i otuđenih prevoznih sredstava i objekata procijenjena je na 54 miliona KM. Veći gubitak su ljudi - 50 poginulih ili umrlih od posljedica rata, a 176 ranjenih. Onda je sredinom 1994. godine, uprkos svemu, učinjen odlučujući korak, a to je onaj neuništivi ljudski optimizam i snaga vizije. Vlastitim sredstvima kupljeno je šest korištenih Mercedes O303 prvih takve vrste u BiH kojim je nastavljen kontinuitet prevoznice funkcije. Od tada do prošle godine kupljeno je 280 autobusa ili drugih vozničkih jedinica, obnovljeni, sanirani i modernizovani poslovni prostori, što je sve predstavljalo investiciju "tešku" preko 40 miliona KM.

Uklopiti se u savremena svjetska kretanja znači usavršiti primjenu najnovijih tehnoloških i organizacionih rješenja - rezultat su ISO standardi 9001:2000 i 14001:2000. Globalna organizacija firme zasnovana je na tri poslovne funkcije: tehnička, marketing i zajednički i opšti poslovi.

Centrotrans Eurolines je uvezan i u saobraćajni sistem Evrope članstvom u organizaciji Eurolines sa sjedištem u Briselu. Bijeli autobusi prepoznatljivog dizajna poznati su po udobnosti i ljubaznom osoblju, kvalitetu usluge i prevoza. To je standard u koji se ulagalo, vizija stara 60 godina koju nisu promijenila iskušenja - svrstati se među najbolje, doći do vrha i ostati tamo kao lider u svojoj primarnoj djelatnosti - prevozu putnika.

S. BOGDANOVIĆ

Promocija monografije

Promocija monografije poslovnog sistema Centrotans Eurolines održana je povodom obilježavanja 60 godina postojanja kompanije i 45 godina imena Centrotans.

- Monografija je mali presjek razvoja Centrotansa, ali i drumskog bh. saobraćaja, kroz sve ove godine postojanja - kazao je generalni direktor kompanije Centrotans Eurolines Muhamed Šaćiragić.

Kako sam kaže, ideja o stvaranju monografije stara je 12 godina i to je dug period tokom kojeg su autori zbog ličnih odnosa prema preduzeću smatrali da to treba kvalitetno uraditi.

Predsjednik Udruženja poslodavaca FBiH Nihad Imamović kazao je da su radnici i firma Centrotans Eurolines doprinijeli ne samo razvoju bh. privrede već i sporta, kulture i umjetnosti.

- Kada bi postojao muzej privrede, ova monografija bi imala centralno mjesto u tom muzeju. Ovo je važan dokument u kojem je opisan razvoj ovog preduzeća - kazao je Imamović.

Profesor Univerziteta u Sarajevu Mirko Pejanović govorio je o knjizi i njenim poglavljima u kojima je hronološki zabilježen razvoj kompanije. Rekao je da svi oni koji su se vozili Centrotansom imaju neku emociju i da će se on uvijek sa nostalgijom sjećati 1967. godine kada je kao student putovao njihovim autobusima u Sarajevu.

A. P.

Avdo Rapa čestitao jubilej zaposlenima u Centrotans Eurolines

Predsjednik P/GKFBiH Avdo Rapa jedan je od sudionika u stvaranju istorije Centrotansa, gdje je radio već sada davne 1971. godine kao mladi pravnik. Jubilej ove kompanije obilježio je izjavom u monografiji u kojoj kaže:

- Mnogi datumi, posebno oni iza 1992. godine, svjedoče o kvalitetu ove firme, entuzijazmu njenih uposlenika koji su gotovo cijeli svoj radni vijek posvetili organizaciji prijevoza putnika u domaćem i međunarodnom transportu. Želja mi je da ova firma, prepoznatljiva u privrednom sistemu Federacije BiH i države BiH i sistemu međunarodnog transporta, i dalje korača putevima uspjeha. Licenca Eurolinesa jeste dokaz njene organizacije po standardima evropskog prijevoza putnika.

Komore u BiH u radu svojih organa sa ponosom imaju prisutne predstavnike "Centrotans Eurolines Bus-a" u segmentu uređenja ekonomskog prostora i stvaranja jedinstvenog tržišta u BiH - izjavio je Avdo Rapa čestitajući uposlenicima i poslodavcima jubilej.

Tekući grantovi za podsticaj industrije i rudarstva

Vlada Federacije BiH donijela je Odluku o usvajanju Progama utroška sa kriterijima za raspodjelu tekućih grantova "Podsticaj proizvodnji i restrukturiranju industrije i rudarstva" utvrđenih u Budžetu Federalnom ministarstvu energije, rudarstva i industrije.

Prema Programu, za privredna društva iz oblasti energije i rudarstva predviđena su sredstva od 15.500.000 KM. Za održavanje i podizanje proizvodnje, nabavku i održavanje zaštitne opreme, učestvovanje u finansijskom saniranju,

unapređenje tehnologije proizvodnje uglja, otkrivke i nemetala, aktiviranje istraženih nalazišta, nova geološka istraživanja, rekultivaciju degradiranih površina i ublažavanje ugroženosti materijalnog i socijalnog karaktera namijenjeno je 11.000.000 KM. Za izvoz, održavanje zaposlenosti i proizvodnje, novo zapošljavanje, povećanje produktivnosti rada, porast kvaliteta i konkurentnosti, angažovanje inostranog kapitala, povećanje stepena bezbjednosti i zaštite na radu, stepena samofinansiranja programa i pokretanje tehnologija koje ne zagađuju okolinu, uvođenje EU standarda, supstituciju uvoza i ublažavanje ugroženosti materijalnog i socijalnog karaktera biće utrošeno 3.500.000 KM. Kao podsticaj naučnim i stručnim organizovanim manifestacijama, aktivnostima i programima udruženja i fizičkim licima za individualni poseban angažman predviđeno je 1.000.000 KM.

0 politici lijekova u Federaciji BiH

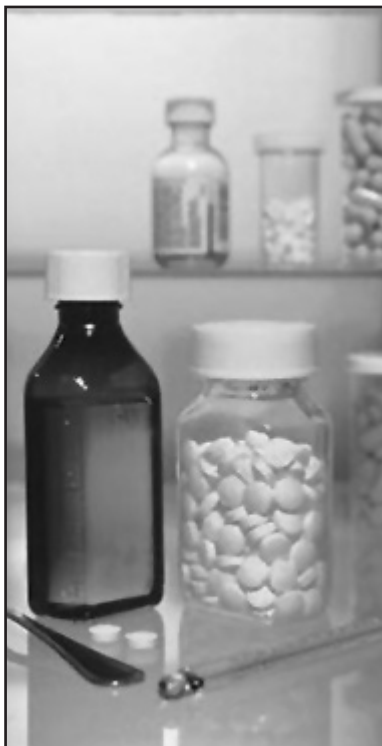
Vlada FBiH je, nakon razmatranja, na 51. sjednici, koja je održana početkom aprila, dala saglasnost na dokument "Politika lijekova u Federaciji BiH" koju je pripremila Federalno ministarstvo zdravstva. Cilj ovog dokumenta jeste da se osigura adekvatna zakonska procedura u ovoj oblasti, jednaka dostupnost kvalitetnih lijekova po prihvatljivim cijenama za korisnike, mogućnost finansiranja esencijalnih lijekova, te njihova racionalna upotreba, uz jasne uloge i odgovornosti svih aktera u farmaceutskoj djelatnosti.

Insistira se na kontroli kvaliteta lijekova u koju se svrhu pojačava odgovornost svih subjekata u proizvodnji, prometu i potrošnji. Zbog toga je neophodno osigurati transparentnost rada Federalnog ministarstva zdravstva, Zavoda za kontrolu lijekova i zdravstvenih ustanova u FBiH. U tome značajnu ulogu ima i farmaceutska inspekcija.

U cilju osiguranja dostupnosti lijekova na svim područjima preferiraće se domaći proizvodi i utvrditi mjere protiv damping cijena stranih proizvođača kako ne bi bila ugrožena domaća proizvodnja. Pažnja će se posvetiti informiranju o ovoj oblasti preko registra lijekova, elektronskih i pisanih medija, te časopisa, biltena i drugih publikacija.

Esencijalni lijekovi, kao jedan od osnovnih elemenata državne politike u ovoj oblasti, imaju značaj pošto osiguravaju zadovoljenje potreba većine stanovništva i zbog toga u dovoljnim količinama moraju biti dostupni u svakom trenutku na svim područjima po prihvatljivim cijenama za korisnike. Pravljenje liste esencijalnih lijekova zahtijeva poštivanje kriterija koje će propisati ministar zdravstva i usklađenost sa finansijskim mogućnostima.

Sistem referalnih cijena osigurava korisnicima dostupnost lijekova uz prihvatljive uvjete, te doprinosi pravilnoj i racionalnoj potrošnji.

Cijene poljoprivrednih proizvoda u 2008. godini

Vlada FBiH je, početkom aprila, utvrdila minimalne otkupne cijene pojedinih poljoprivrednih proizvoda u 2008. godini

Za kravlje, ovčije i kozje mlijeko sa 3,6 posto mliječne masti minimalna cijena otkupa je 0,57 KM po litru. Za sirovi duhan u listu "virginija" otkupne cijene su od 0,50 KM po kilogramu (za buđ) do 3,40 KM po kilogramu (za prvu klasu), za sortu "berley" od 0,40 KM do 2,40 KM, a za sortu "hercegovac" od 0,50 do 4,10 KM po kilogramu.

Otkup i isplatu ovih proizvoda mogu vršiti privredni subjekti registrovani za tu djelatnost koji su u sistemu PDV-a.

Do povećanih otkupnih cijena mlijeka došlo je zbog toga što se one nisu mijenjale od 2002. godine, a u međuvremenu je došlo do značajnog povećanja cijena ulaznih inputa i šteta prouzrokovanih sušom.

Otkupne cijene duhana se nisu mijenjale i one su znatno ispod svjetskih cijena. Ovog puta je Vlada donijela odluku da poveća premije koje

za sorte "berley" i "virginija" iznose 150, a za "hercegovac" 180 KM.

Prema Odluci Vlade, zajamčena otkupna cijena ovogodišnjeg roda kukuruza je 0,33 KM po kilogramu. Ovako utvrđena cijena, u odnosu na cijenu koja se nije mijenjala posljednjih šest godina, rezultat je povećanja cijena sirovina i nafte.

Izmjenama ranije Odluke o zajamčenim cijenama pojedinih poljoprivrednih proizvoda ovogodišnjeg roda utvrđuje se zajamčena cijena za pšenicu i raž svih klasa od po 0,35 KM po kilogramu i za ječam 0,31 KM po kilogramu. Do ove korekcije je došlo pošto je od utvrđivanja garantovane cijene ovih žitarica u toku prošle godine došlo do pogoršanja uvjeta proizvodnje. To je uzrokovano poskupljenjem mineralnih đubriva, zaštitnih sredstava i nafte.

Nove korigovane cijene otkupa žitarica, prema procjenama Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, omogućavaju proizvođačima da ostvare pozitivan ekonomski efekat.

Utvrđena najniža satnica u FBiH

Vlada je donijela Odluku kojom je utvrđena najniža bruto satnica u iznosu od 3,26 KM i najniža neto satnica u iznosu od 1,95 KM.

Ovo je rezultat dogovora Saveza samostalnih sindikata BiH, Vlade FBiH i Ekonomsko-socijalnog vijeća za teritoriju FBiH da se najniža bruto i neto satnica uskladi sa porastom troškova života i cijena na malo.

Na ovaj način omogućeno je zaposleniku da za prosječan fond sati ostvari plaću u iznosu od 343 KM, odnosno bruto plaću od 504,41 KM.

Izgradnja jonsko-jadranskog gasovoda

Vlada je nakon razmatranja prihvatila Informaciju Federalnog ministarstva energije, rudarstva i industrije o aktivnostima vezanim za projekat izgradnje jonsko-jadranskog gasovoda sa osvrtom na učešće Bosne i Hercegovine.

Pošto se radi o projektu koji omogućava dugoročno pouzdano snabdijevanje gasom i uključivanje naše zemlje u regionalnu ekonomsku saradnju u oblasti energetike, u Federalnom ministarstvu energije, rudarstva i industrije su predložili da Vlada da saglasnost na pristupanje BiH ovom projektu.

Vlada je usvojila zaključak kojim se daje saglasnost Ministarstvu vanjske

trgovine i ekonomskih odnosa BiH za potpis Ministarske deklaracije o projektu i podršku aktivnostima u pravcu uvrštavanja naše zemlje u poziciju aktivnog učesnika u projektu. Ovo je značajno i zbog mogućnosti da trasa jadransko-jonskog gasovoda jednim dijelom prelazi i preko teritorije naše zemlje (tranzit).

Zadužuje se BH gas da, sa Federalnim ministarstvom energije, rudarstva i industrije, učestvuje u tehničkoj pripremi i saraduje sa Radnom grupom zaduženom za izradu Studije izvodljivosti ovog projekta.

Prijedlog zakona o Razvojnoj banci

Vlada FBiH je utvrdila Prijedlog zakona o Razvojnoj banci FBiH. Osnovni ciljevi ovog zakona su stvaranje uslova za brži i racionalniji razvoj FBiH, ustanovljavanje efikasnih instrumenta Vlade FBiH za provođenje razvojnih ciljeva, otklanjanje negativnih iskustava iz funkcioniranja dosadašnjih razvojnih institucija (agencije i kreditne linije Investicijske banke), te objedinjavanje, funkcionalna kontrola i racionalno ekonomsko upravljanje svim razvojnim sredstvima (budžetska, međunarodni krediti, grantovi i donacije).

Vijeće ministara BiH

Usvojen Prijedlog odluke o Prometnoj politici od 2007. do 2020.

Vijeće ministara BiH utvrdilo je Prijedlog odluke o usvajanju Prometne politike BiH za period od 2007. do 2020. godine koju je pripremio Ministarstvo komunikacija i prometa.

Prometna politika BiH je jedan od tri strateška dokumenta u ovoj oblasti na osnovu kojeg će se, u procesu razvoja i napretka prometnog sektora, donositi strategija razvoja, zakoni, programi i drugi propisi.

Cilj Prometne politike je razvoj prometa u BiH zasnovan na očekivanom ekonomskom i društvenom razvoju, zadovoljenju potreba za poboljšanom mobilnošću ljudi i roba, fizičkom pristupu tržištima, radnim mjestima, obrazovnim centrima i ostalim društvenim i ekonomskim zahtjevima.

Prometna politika usmjerena je na primjenu evropskih propisa i standarda radi dostizanja zadovoljavajućeg nivoa i harmonizacije prema stepenu dostignutom u zemljama članicama Evropske unije, a njeno usvajanje je jedan je od uslova za daljnje napredovanje u procesu evropskih integracija.

Prošla godina rekordna za CBBH

Devizne rezerve 6,7 milijardi KM

Centralna banka BiH (CBBH) ostvarila je u 2007. godini rekordne rezultate u toku svog desetogodišnjeg poslovanja, a dosljednom primjenom valutnog odbora zadržana je monetarna stabilnost i godina je završena sa rekordnim nivoom deviznih rezervi od 6,7 milijardi KM, izjavio je guverner CBBH Kemal Kozarić na press-konferenciji u Sarajevu, krajem aprila, na kojoj su prezentirani rezultati poslovanja CBBH i bankarskog sektora u BiH u 2007. godini

“Nivo deviznih rezervi od 6,7 milijardi KM predstavlja povećanje za više od 1,2 milijarde KM ili 22,9 odsto u odnosu na 2006. godinu. Neto slobodne devizne rezerve 31. decembra 2007. godine iznosile su 393,7 miliona KM”, kazao je Kozarić.

U 2007. godini CBBH je ostvarila i najveći profit do sada u iznosu od 142,6 miliona KM, od čega je 59,9 miliona KM početkom aprila 2008. godine prebačeno u budžet institucija BiH.

“U finansijskim izvještajima CBBH urađene su analize koje pokazuju izloženost i osjetljivost na tržišne rizike. Analize su pokazale da CBBH ima zadovoljavajuću likvidnost, što znači da su obaveze Banke adekvatno pokriveno likvidnim sredstvima. Analize, također, pokazuju da, prilikom investiranja deviznih rezervi, Banka nije izložena većim tržišnim rizicima, kao što su rizik od promjene valutnih kurseva, rizik promjene kamatnih stopa ili kreditni rizik”, istakao je guverner Kozarić.

Kao fiskalni agent države, CBBH je uredno servisirala vanjske obaveze koje su na kraju 2007. godine iznosile 3,9 milijardi KM, a ukupan iznos vanjskog duga smanjen je za 167,2 miliona KM ili 4,1 odsto u odnosu na 2006. godinu.

“Godina je završena odlukom Upravnog vijeća CBBH o povećanju stope obavezne rezerve za komercijalne banke sa 15 odsto na 18 odsto kako bi se usporio kreditni rast. Ova odluka primjenjuje se od početka ove godine, a efekti su ogledaju u

smanjenju kreditnog rasta u prvom kvartalu ove godine za 28,6 odsto i trendu opadanja”, kazao je Kozarić.

Tokom 2007. godine bio je primjetan nagli rast priliva direktnih stranih ulaganja u BiH, a prema procjenama CBBH, strane direktne investicije tokom 2007. godine iznosile su oko 2,9 milijardi KM.

Razlog ovako značajnog priliva direktnih stranih ulaganja je realizacija velikih privatizacijskih sporazuma tokom 2007. godine, a ubjedljivo najveći privatizacijski sporazum je prodaja Telekomu Srpske, te privatizacija preduzeća naftne industrije u Republici Srpskoj.

“Godinu je obilježilo i nekoliko negativnih ekonomskih pokazatelja, inflacija od 4,9 odsto na godišnjem nivou, mjerena u decembru 2007. u odnosu na decembar 2006. godine, potom zaustavljen trend pada kamatnih stopa u BiH i pogoršana platno-bilansna pozicija. Vanjski debalans i dalje predstavlja jednu od slabosti bh. ekonomije s obzirom na veličinu deficita tekućeg računa koji traje već niz godina”, rekao je Kozarić.

Prema njegovim riječima, do ukupnog povećanja deficita na tekućem računu došlo je zbog veoma velikog povećanja trgovinskog deficita tokom 2007. godine i, u suštini, trgovinski deficit od oko osam milijardi KM lako se može označiti kao glavni uzrok nesrazmjere na tekućem računu.

Razlozi pogoršanja trgovinskog deficita u BiH su u velikom rastu uvoza pojedinih grana i u ukupnom povećanju nivoa cijena robe.

Direktorica Agencije za bankarstvo RS Slavica Injac istakla je da bankarski sektor RS u 2007. godini nastavlja pozitivne trendove u svim segmentima poslovanja, tako da je bilansna suma povećana za 67 odsto u odnosu na 2006. i iznosi 5,378 milijardi KM.

Devet banaka u RS je na kraju godine ostvarilo tekuću dobit od 34,1 milion KM, a jedna banka, novoosnovana, tekući gubitak od 495.000 KM.

“Osnovni kapital je porastao za 14 odsto u odnosu na 2006., depoziti imaju rast od 78 odsto i u izvorima sredstava čine 85 odsto. Sve banke bilježe rast depozita stanovništva koji su veći za 294 miliona KM ili 37 odsto u odnosu na 2006.”, rekla je Injac.

Prema njenim riječima, plasmani stanovništvu dostigli su nivo od 1,725 milijardi KM što iznosi oko 1.161 KM zaduženosti po stanovniku RS i imaju blagi trend rasta.

Od ukupnih kredita za opštu potrošnju, na nenamjenske kredite se odnosi 78 odsto, a najveću stopu rasta imaju krediti za kupovinu hartija od vrijednosti, ali je njihovo učešće u ukupnim kreditima za opštu potrošnju svega jedan odsto.

Direktor Agencije za bankarstvo FBiH Zlatko Barš je kazao da je u 2007. godini bankarski sektor u FBiH uspješno poslovao, nastavljen je kontinuiran rast i razvoj praćen jačanjem njegove stabilnosti i sigurnosti.

Banke u FBiH su u 2007. nastavile sa širenjem mreže svojih organizacionih dijelova, tako da su banke iz FBiH otvorile 77 novih organizacionih dijelova i to 56 u FBiH, 18 u RS, tri u Brčko Distriktu, što u odnosu na kraj 2006. predstavlja porast od 15,6 odsto.

Inače, najizrazitije promjene tokom 2007. mogu se sažeti na dalji rast i razvoj sistema, jačanje kapitalne osnove, priliv novih stranih investicija kroz kreditna i depozitna sredstva i dokapitalizacije, što je rezultiralo izmjenom vlasničke strukture.

U 2007. mikrokreditni sektor postaje sve značajniji segment ukupnog finansijskog sistema.

Neto aktiva banaka u FBiH u 2007. je iznosila 14,2 milijarde KM i ostvarila je godišnji rast u odnosu na kraj 2006. od oko 2,7 milijardi KM ili 24 odsto.

“Ukupni kreditni plasmani u 2007. su iznosili 8,9 milijardi KM ili 30 odsto više nego 2006. Banke u FBiH u 2007. najviše kredita su plasirale stanovništvu, 4,46 milijardi KM ili 990 miliona KM više nego prethodne godine, te privatnim preduzećima, oko četiri milijarde KM ili 968 miliona KM više nego 2006.”, naglasio je Barš.

Ukupan kapital banaka u FBiH u 2007. je iznosio 1,5 milijardi KM što je porast od 24 odsto u odnosu na 2006. godinu, a neto kapital je iznosio 1,9 milijardi KM ili 408 miliona KM više nego prethodne godine.

Ostvarena dobit banaka u FBiH u 2007. je iznosila 115,2 miliona KM ili 30,5 odsto više nego u 2006.

Gubitak su ostvarile četiri banke, u ukupnom iznosu od 8,3 miliona KM, a dobitak 18 banaka, u ukupnom iznosu od 123,4 miliona KM.

Svjetska banka

BiH 105. po uslovima poslovanja

Prema najnovijem istraživanju Svjetske banke o uslovima poslovanja u 178 zemalja, BiH se nalazi na 105. mjestu.

“Najveći problem za poslovanje u BiH su državna birokracija, politička nestabilnost, korupcija, kriminal i krađe, visoki porezi, te pristup izvorima finansiranja, navodi se u izvještaju Svjetskog ekonomskog foruma.

Prema podacima Svjetske banke, poduzetnici u BiH za porez izdvajaju više od 44 posto zarade. Od 175 zemalja Svjetska banka je BiH rangirala na 90. mjesto po visini poreznih stopa.

Usporedbe radi, Hrvatska se nalazi na 34., a Srbija na 53. mjestu

Izveštaj Dun&Bradstreet

BiH među zemljama visokog rizika

Prema najnovijem Izvještaju agencije za utvrđivanje kreditnog boniteta Dun&Bradstreet (D&B), Bosna i Hercegovina spada u zemlje visokog kreditnog rizika, zauzimajući 17. mjesto.

Slovenija zauzima prvu poziciju na aprilskoj listi Regionalnog rizičnog indikatora, koju su analitičari agencije napravili za 25 zemalja istočne i Srednje Evrope i država nastalih raspadom Sovjetskog saveza. Slijede je Estonija, Mađarska, Slovačka i Češka.

Hrvatska je na toj listi deveta, Makedonija zauzima 13. mjesto, dok se Srbija našla na 15., iza Kazahstana, a ispred Azerbejdžana. Crna Gora nije rangirana.

Zanimljivo je da je Rusija rangirana nisko, na 20. mjesto, iako raspolaže ogromnim deviznim rezervama od 506 milijardi dolara i ostvaruje visoke stope ekonomskog rasta. Analitičari D&B tu ocjenu pravdaju političkom neizvjesnošću koja se pojačala uoči odlaska Vladimira Putina s predsjedničkog položaja.

Nova kreditna linija EBRD-a

250 miliona eura za podršku razvoja

Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD) najavila je pokretanje kreditne linije od 250 miliona eura za podršku razvoja mikro, malih i srednjih preduzeća na zapadnom Balkanu.

Kako se navodi na sajtu www.ebrd.com, Odbor direktora EBRD-a razmatraće na sastanku, zakazanom za 12. maj, odobravanje te kreditne linije za finansijske institucije u Srbiji, Crnoj Gori, BiH, Makedoniji, Hrvatskoj, Albaniji i na Kosovu.

Cilj projekta je da se ojača kreditiranje malih i srednjih preduzeća i omogući dalji razvoj hipotekarnih kredita, lizinga, usluga faktoringa, odnosno otkupljivanja kratkoročnih dugovanja, kao i razvoj usluga osiguranja.

Za sredstva iz kreditne linije moći će da konkurišu banke i finansijske institucije sa zapadnog Balkana koje su partneri EBRD-a, navodi se na sajtu.

Robni promet sa inostranstvom od 1,9 milijardi KM

BiH je u martu ove godine ostvarila ukupan robni promet sa inostranstvom u vrijednosti od 1,903 milijardi KM, od čega se na izvoz odnosi 535,5 miliona KM ili 28,1 odsto, a na uvoz 1,367 milijardi KM ili 71,9 odsto.

U okviru ukupno ostvarenog vanjskotrgovinskog prometa BiH u posmatranom mjesecu pokrivenost uvoza izvozom iznosila je 39,1 odsto.

U prva tri mjeseca 2008. godine ostvaren je izvoz u vrijednosti od 1,566 milijardi KM, što je za 14,8 odsto više u odnosu na isti period prethodne godine.

U prva tri mjeseca ostvaren je uvoz u vrijednosti od 3,672 milijarde KM, što je za 27,4 odsto više u odnosu na isti period prethodne godine.

U istom periodu pokrivenost uvoza izvozom iznosila je 42,7 odsto.

U prva tri mjeseca 2008. godine BiH je u robnom prometu sa inostranstvom ostvarila ukupan trgovinski deficit u vrijednosti od 2,105 milijardi KM.

BiH najviše izvozila u Hrvatsku i Njemačku

Iz BiH se u prva tri mjeseca ove godine najviše izvozilo u Hrvatsku u vrijednosti od 262 miliona KM, što je 16,7 odsto od ukupno ostvarenog izvoza, kao i u Njemačku u vrijednosti od 226 miliona KM, odnosno 14,5 odsto od ukupno ostvarenog izvoza, podaci su Agencije za statistiku BiH.

U istom periodu najviše se uvozilo iz Hrvatske u vrijednosti od 599 miliona KM, što je 16,3 odsto od ukupno ostvarenog uvoza i Njemačke u vrijednosti od 459 miliona KM, odnosno 12,5 odsto od ukupno ostvarenog uvoza.

Posmatrano po sektorima harmoniziranog sistema (HS), odnosno Carinske tarife BiH, u prva tri mjeseca najveće učešće u izvozu ostvareno je u sektoru "Obični metali i proizvodi od običnih metala" sa ukupnom vrijednošću od 445 miliona KM, što iznosi 28,4 odsto od ukupnog izvoza.

Najveće učešće u uvozu ostvareno je u sektoru "Mašine - elektrotehnička oprema" sa ukupnom vrijednošću od 637 miliona KM, što iznosi 17,3 odsto od ukupnog uvoza.

Inflacija u martu jedan odsto

Inflacija u BiH, mjerena indeksom potrošačkih cijena, u martu 2008., u odnosu na februar iste godine, iznosila je jedan odsto, podaci su Agencije za statistiku BiH.

Posmatrano po odjeljcima prema namjeni potrošnje (COICOP), u martu 2008., u odnosu na februar iste godine, najviše su porasle cijene hrane i bezalkoholnih pića (1,6 odsto), prevoza (1,6 odsto), rekreacije i kulture (1,0 odsto), restorana i hotela (0,9 odsto), stanovanja, vode, električne energije, plina i drugih energenata (0,6 odsto).

Cijene ostalih dobara i usluga porasle su za 0,4 odsto, alkoholnih pića i duhana 0,1 odsto, te namještaja, kućanskih uređaja i redovnog održavanja kuće 0,1 odsto.

U okviru odjeljka hrana i bezalkoholna pića rast cijena je uzrokovan porastom cijena pekarskih proizvoda, svježe ribe, sireva, te određenih vrsta voća i povrća.

U odjeljku prevoza rast cijena je uzrokovan povećanjem cijena dizelskog goriva i rezervnih dijelova za održavanje putničkih automobila.

Veće cijene proizvoda u odjeljku hrane i bezalkoholnih pića povećale

su inflaciju u martu 2008. godine za 0,5 odsto, dok ju je porast cijena u odjeljku stanovanje, voda, električna energija, plin i drugi energenti povećao za 0,2 odsto i prevoza za 0,2 odsto.

U martu u odnosu na februar 2008. godine došlo je do sniženja cijena samo u odjeljku obrazovanja i to 0,2 odsto.

U istom periodu ostali odjeljci nisu zabilježili promjene cijena.

**Komora i ICE u edukaciji
kadra u industriji tekstila**

Tri stipendije za dodiplomski studij u Italiji

U saradnji sa Italijanskim institutom u Sarajevu ICE, Komora se uključila u raspodjelu stipendija za strane studente na Univerzitetu u Italiji gdje će se obezbijediti tri stipendije na trogodišnjem dodiplomskom studiju za strane studente na engleskom jeziku.

Stipendije se odnose na studente koji su zainteresirani da studiraju tekstilni inženjering/na univerzitetu "Scholarship for Bachelor's Degree in Textile Engineering" - Biella, Italija.

Stipendije su u iznosu od 30.000 eura za trogodišnji studij, odnosno 10.000 eura godišnje i uključuju smještaj u modernom studentskom domu.

Sve daljnje informacije o školarini, kao i načinu prezentacije zahtjeva možete naći na Internet stranici namijenjenoj stranim studentima <http://international.polito.it>

Za dodatne informacije kontakt osoba je Claudia Luciano - International Student s Office.

Telefon: + 39 015 855 1 169

E-mail:

claudia.luciano@cittastudi.org

Opis dodiplomskog studija tekstilnog inženjeringa na engleskom jeziku je na: www.cittastudi.org

Krajnji rok za podnošenje prijava je 10. 05. 2008. godine.

H. BRAJKOVIĆ

Cijene industrijskih proizvoda više za 0,6 odsto

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, ukupan indeks cijena proizvođača industrijskih proizvoda u martu 2008. godine viši je za 0,6 odsto u odnosu na prethodni mjesec

Posmatrano prema glavnim industrijskim grupacijama, indeks cijena intermedijarnih proizvoda, osim energije, viši je za 1,4 odsto, energije za 0,6 odsto, te trajnih proizvoda za široku potrošnju za 0,1 odsto.

Pad indeksa cijena je registriran kod netrajnih proizvoda za široku potrošnju za 0,2 odsto.

U ostalim grupacijama indeksi cijena se nisu mijenjali u ovom mjesecu.

Posmatrano prema područjima klasifikacije djelatnosti (KD), indeksi cijena su viši u području snabdijevanja električnom energijom, plinom

i vodom za 0,7 odsto, te u području prerađivačke industrije za 0,6 odsto.

U području rudarstva indeks cijena se nije mijenjao u ovom mjesecu.

Posmatrano po odjeljcima, rast indeksa cijena je registriran kod proizvodnje električnih mašina i aparata za 12,8 odsto, proizvodnje metala za 3,7 odsto, proizvodnje proizvoda od metala, osim mašina i opreme za 2,3 odsto, proizvodnje koksa, naftnih derivata i nuklearnog goriva za 1,7 odsto, snabdijevanja električnom energijom, plinom, parom i toplom vodom za 0,8 odsto, proizvodnje os-talih nemetalnih mineralnih proizvoda za 0,6 odsto.

Rast indeksa cijena je registriran kod proizvodnje i prerade drveta, osim namještaja za 0,4 odsto,

proizvodnje hrane i pića, proizvodnje proizvoda od gume i plastike za 0,3 odsto, vađenja ostalih ruda i kamena za 0,2 odsto, proizvodnje motornih vozila prikolica i poluprikolica, kao i proizvodnje namještaja za 0,1 odsto.

Pad indeksa cijena je registriran kod proizvodnje hemikalija i hemijskih proizvoda za 4,1 odsto, proizvodnje celuloze, papira i proizvoda od papira za 1,5 odsto, te proizvodnje kože, izrade galanterije i obuće za jedan odsto.

U ostalim odjeljcima indeksi cijena se nisu mijenjali u ovom mjesecu.

Ukupan indeks cijena proizvođača industrijskih proizvoda u martu 2008. viši je za 7,4 odsto u odnosu na prosječan indeks iz 2007., za 4,2 odsto u odnosu na decembar 2007., a u odnosu na isti mjesec prethodne godine za 6,3 odsto.

Za tri mjeseca ove u odnosu na isti period prethodne godine, indeks cijena proizvođača industrijskih proizvoda je viši za 5,4 odsto.

Indeks potrošačkih cijena viši za 0,91 odsto

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, ukupan indeks potrošačkih cijena u FBiH u martu 2008. godine viši je za 0,91 odsto u odnosu na prethodni mjesec.

Rast cijena registriran je u odjeljku prevoz za 1,68 odsto, u odjeljku hrana i bezalkoholna pića za 1,54 odsto, u odjeljku restorani i hoteli za 1,17 odsto, u odjeljku rekreacija i kultura za 0,65 odsto, u odjeljku stanovanje, voda, električna energija, plin i drugi energenti za 0,52 odsto, te u odjeljku ostala dobra i usluge za 0,31 odsto.

Rast cijena registriran je u odjeljku namještaj, kućanski uređaji i redovno održavanje kuće za 0,09 odsto i u odjeljku alkoholna pića i duhan za 0,08 odsto.

U odjeljku zdravstvo cijene su niže za 0,34 odsto, u odjeljku komunikacije za 0,06 odsto, a u odjeljku odjeća i obuća za 0,01 odsto.

U odjeljku obrazovanje cijene se nisu mijenjale u ovom mjesecu.

Ukupan indeks potrošačkih cijena u martu je viši za 7,40 odsto u odnosu na isti mjesec prethodne godine.

Industrijska proizvodnja u martu manja za 3,8 odsto

Industrijska proizvodnja u Federaciji BiH u martu 2008. godine, u odnosu na prosječnu mjesečnu proizvodnju iz 2005., veća je za 13,2 odsto, a u odnosu na proizvodnju iz marta 2007. godine manja je za 5,7 odsto, dok je u odnosu na februar 2008. manja za 3,8 odsto.

Ukupna industrijska proizvodnja od januara do marta 2008. godine, u odnosu na isti period 2007. godine, veća je za pet odsto. U oblasti rudarstva veća je za 10,8 odsto, prerađivačke industrije 2,6 odsto, a u oblasti opskrbe električnom energijom, plinom i vodom veća je za 8,4 odsto.

Prema glavnim industrijskim grupacijama industrijskih proizvoda, od januara do marta 2008. godine u odnosu na isti period 2007., proizvodnja bilježi povećanje energije za 10,1 odsto, intermedijarnih proizvoda, osim energije, za 9,6 odsto, kapitalnih proizvoda za 8,9 odsto, dok je zabilježeno smanjenje trajnih proizvoda za široku potrošnju za 18,2 odsto i netrajnih proizvoda za široku potrošnju za 1,4 odsto.

Javni poziv za kupovinu dionica u hrvatskim firmama

Privredna/Gospodarska komora Federacije BiH je posredstvom Veleposlanstva Republike Hrvatske u BiH dobila informaciju o objavljivanju Javnog poziva za prikupljanje ponuda za kupnju dionica društava: KIM d.d. Karlovac; IMOTA d.d. Imotski, ADRIACHEM d.d. Kaštel Sućurac, "Bizovačke

toplice" d.d. i "Prerada žitarica" d.o.o.

Zainteresirani privredni subjekti i potencijalni kupci detaljne informacije mogu dobiti na web stranici www.hfp.hr ili:

Kontakt

**Hrvatski fond za privatizaciju
Ivana Lučića 6
10000 Zagreb**

Hrvatska

Telefon: +385 01 6346 111

Faks: +385 01 6115 568

investcroatia@hfp.hr

Deklaracija o slobodi političke debate u medijima

Komite ministara usvojio je Deklaraciju, 12. februara 2004., na sastanku zamjenika ministara

Više od 50 godina nakon što je za potpisivanje država članica otvorena Konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: označena kao Konvencija), postala je najznačajniji instrument u Evropi za zaštitu ljudskih prava i sloboda koji su u njoj sadržani.

Cilj Vijeća Evrope je postizanje većeg jedinstva između njegovih članica u svrhu zaštite i realizacije ideala i principa koji su njihovo zajedničko nasljeđe.

Podsjećajući na posvećenost svih zemalja članica osnovnim principima pluralističke demokratije, poštivanju ljudskih prava i vladavini zakona, kao što je ponovo potvrđeno od šefova država i vlada na njihovom Drugom samitu u Strasbourgu 11. oktobra 1997.

Potvrđujući da osnovno pravo na slobodu izražavanja i informacije, zagarantovano članom 10. Konvencije, čini jedan od osnovnih temelja demokratskog društva i jedan od osnovnih uslova za njegov progres i za razvoj svakog pojedinca, kao što je izraženo Deklaracijom o slobodi izražavanja i informacija od 1982.

Ukazujući na Deklaraciju o politici medija za budućnost, usvojenu na Šestoj ministarskoj konferenciji o politici mas medija u Krakovu 15. i 16. juna 2000.

Podsjećajući na Rezoluciju (74) 26 o pravu na odgovor - pozicija pojedinca u odnosu na štampu i Preporuku br R (99) 15 o mjerama koje se tiču medijskog pokrivanja iz-bornih kampanja.

Podsjećajući, takođe, na Preporuku br R (97) 20 o "govoru mržnje" i ističući da sloboda političke debate ne uključuje slobodu na izražavanje rasističkih mišljenja ili mišljenja koja

navode na mržnju, ksenofobiju, antisemitizam i sve oblike netolerancije.

Svjesni Rezolucije 1165 (1998) Parlamentarne skupštine o pravu na privatnost.

Potvrđujući ogroman značaj slobode izražavanja i informacije, posebno kroz slobodne i nezavisne medije, za garantovanje prava javnosti da bude informisana o pitanjima od javnog značaja i da provodi javni nadzor nad javnim i političkim poslovima, kao i za osiguravanje odgovornosti i transparentnosti političkih tijela i javnih organa koje su neophodne u demokratskom društvu, bez predbjeđenja o domaćim pravilima država članica o statusu i odgovornosti javnih službenika.

Podsjećajući da primjena slobode izražavanja sa sobom nosi obaveze i odgovornosti, koje profesionalci u medijima moraju imati na umu, i da može biti zakonito ograničena u cilju održavanja ravnoteže između prim-

jene ovog prava i poštivanja ostalih osnovnih prava, sloboda i interesa zaštićenih Konvencijom.

Svjesni toga da fizička lica koja su kandidati, ili su izabrana, ili su se povukla iz političkih tijela, imaju političku funkciju na lokalnom, regionalnom, državnom ili međunarodnom nivou ili imaju politički uticaj, u daljem tekstu "političke ličnosti", kao i fizička lica koja rade u javnim organima i imaju javne ovlasti na ovim nivoima, u daljem tekstu "javni službenici", uživaju osnovna prava koja mogu biti povrijeđena pronosjenjem informacija i mišljenja o njima u medijima.

Svjesni toga da neki domaći pravni sistemi još uvijek daju pravne privilegije političkim ličnostima ili javnim službenicima protiv pronosjenja informacija i mišljenja o njima u medijima, što nije u skladu sa pravom na slobodu izražavanja i informacije kao što je garantovano članom 10. Konvencije.

Svjesni da pravo na vršenje javnog nadzora nad javnim poslovima može uključiti pronošnje informacija i mišljenja o pojedincima koji nisu političke ličnosti ni javni službenici.

Pozivajući zemlje članice da ovu Deklaraciju učine dostupnom, gdje je potrebno uz prevod, i da na nju skrenu pažnju, posebno političkim tijelima, javnim organima i sudstvu, kao i da je učine dostupnom novinarima, medijima i njihovim profesionalnim organizacijama.

Ukazujući posebno na sljedeće principe koji se tiču pronošnje informacija i mišljenja u medijima o političkim ličnostima i javnim službenicima.

I Sloboda izražavanja i informacije u medijima

Pluralistička demokratija i sloboda političke debate zahtijevaju da javnost bude informisana o pitanjima od javnog značaja, što podrazumijeva pravo medija na pronošnje negativnih informacija i kritičkih mišljenja o političkim ličnostima i javnim službenicima, kao i pravo javnosti da ih sazna.

II Sloboda kritikovanja državnih i javnih institucija

Država, vlada ili bilo koja institucija izvršne, zakonodavne ili sudske vlasti može biti predmet kritike u medijima. Zbog njihovog dominantnog položaja, ove institucije kao takve ne bi trebale biti zaštićene krivičnim zakonom od klevetničkih ili uvredljivih izjava. Gdje, ipak, ove institucije uživaju takvu zaštitu, ta zaštita treba biti primijenjena na restriktivan način, izbjegavajući u bilo kakvim okolnostima njenu upotrebu kako bi se ograničila sloboda kritikovanja. Osobe koje predstavljaju ove institucije i dalje ostaju zaštićene kao pojedinci.

III Javna debata i nadzor nad političkim ličnostima

Političke ličnosti odlučile su da steknu povjerenje javnosti i prihvatile da se izlože javnoj političkoj debati i stoga su predmet neposrednog javnog nadzora i potencijalno velike i značajne kritike u medijima zbog načina na koji su obavljali ili obavljaju svoje dužnosti.

IV Javni nadzor nad javnim službenicima

Javni službenici moraju prihvatiti da će biti predmet javnog nadzora i kritike, posebno kroz medije, zbog načina na koji su obavljali ili na koji obavljaju svoje funkcije, jer je ovo neophodno za osiguravanje transparentnosti i odgovornog obavljanja funkcija.

V Sloboda satire

Humoristički i satirični žanr, zaštićen članom 10. Konvencije, dozvoljava viši stepen pretjerivanja, čak i provokacije, sve dok javnost nije obmanuta o činjenicama.

VI Reputacija političkih ličnosti i javnih službenika

Političke ličnosti ne treba da uživaju veću zaštitu reputacije i drugih prava od ostalih pojedinaca, i stoga protiv medija po domaćim zakonima ne treba da budu predviđene teže sankcije ukoliko kritikuju političke ličnosti. Ovaj princip se, takođe, primjenjuje na javne službenike; izuzeci se smiju dopustiti jedino gdje su zaista neophodni kako bi omogućili javne službenike da obavljaju svoje funkcije na pravi način.

VII Privatnost političkih ličnosti i javnih službenika

Privatni i porodični život političkih ličnosti i javnih službenika treba biti

zaštićen od medijskog izvještavanja po članu 8. Konvencije. Ipak, informacija o njihovom privatnom životu može biti iznesena kada je od direktnog javnog značaja za način na koji su obavljali ili obavljaju svoje funkcije, nastojeći da se izbjegne nepotrebna šteta za treća lica. Kada političke ili javne ličnosti privlače pažnju javnosti na dijelove svog privatnog života, mediji imaju pravo da te segmente izlože nadziranju.

VII Pravni lijekovi protiv kršenja prava od strane medija

Političke ličnosti i javni službenici treba da imaju pristup samo istim pravnim lijekovima koje imaju i privatna lica u slučaju povrede njihovih prava od strane medija. Odštete i kazne za klevetu ili uvredu moraju biti proporcionalne povredi prava ili reputacije ostalih, uzimajući u obzir sve moguće efektivne i adekvatne dobrovoljne pravne radnje koje su ponudili mediji i prihvatile osobe koje su u pitanju. Kleveta ili uvreda od strane medija ne treba da dovedu do kazne zatvorom, osim ako ozbiljnost kršenja prava ili reputacije ostalih čini to izrazito neophodnom ili proporcionalnom kaznom, posebno tamo gdje su ostala osnovna prava ozbiljno povrijeđena kroz klevetničke ili uvredljive izjave u medijima, kao što je govor mržnje.

Priredila: M. IDRIZOVIĆ

Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine i Privredna/Gospodarska komora Federacije BiH pozivaju sve zainteresirane privrednike da učestvuju u promociji privrede BiH i budu izlagači ili kao član privredne delegacije na

MEĐUNARODNOM OPĆEM SAJMU - PRIŠTINA 2008.

**03. do 06. juna 2008. godine
u Prištini**

Rok za prijavu je 5. maj 2008. godine.

Međunarodni sajam u Prištini organizira Privredna komora Kosova u saradnji sa Ministarstvom trgovine i industrije Kosova. Ovo je treći put da komore organiziraju kolektivni nastup bosanskohercegovačkih preduzeća.

Cijena standardno uređenog štanda je 65 EUR-a/m².

Za sve detaljnije informacije obratite se kontakt osobama:

Šemsa Alimanović, telefon: 033 220 760, faks: 033 217 783, e-mail: s.alimanovic@kfbih.com i
Lejla Sadiković, telefon: 033 211 280, e-mail: l.sadikovic@kfbih.com

ONLY ONE EARTH

Zelena sedmica 2008.

“Samo je jedna planeta Zemlja”

Brisel, od 3. do 6. juna

Ove godine, “Zelena sedmica” će se fokusirati na centralno pitanje održivog življenja - održivu potrošnju i proizvodnju - pod sloganom “Samo je jedna planeta Zemlja”.

Evropska unija svakodnevno se hvata ukoštac sa ambicioznim ciljevima za smanjenje emisije ugljika, pa tako “Zelena sedmica” okuplja vodeće stručnjake za ova i srodna pitanja koja su danas od krucijalne važnosti za biznismene, političare, naučnike, kao i javno mnjenje općenito.

“Zelenu sedmicu” čine godišnja konferencija Evropske komisije i izložba posvećena okolišu. Održava se osmu godinu zaredom i pruža jedinstvenu priliku za razmjenu iskustava i najboljih rješenja u očuvanju okoliša. To je najveći godišnji međunarodni događaj posvećen ekološkoj politici Evropske unije. Tokom “Zelene sedmice” održaće se izložba inovativnih projekata u oblasti održivog razvoja iz cijele Evrope, zatim debate, prezentacije trenutnog stanja, što će pružiti mogućnosti za kontakte sa ekspertima iz Evropske komisije, predstavnicima državnih i lokalnih vlasti, istraživačkih i akademskih krugova, nevladinih organizacija i trgovinskog sektora.

Pored problema klimatskih promjena, oskudice prirodnih resursa i zagađenja, mnogo je problema koji leže ispod toga, a tiču se proizvodnje, potrošnje i odlaganja otpada. Većina ljudi nije svjesna brzine kojom se crpe prirodni resursi i, isto tako, proizvodi otpad daleko brže nego što ga je moguće vratiti u iskoristiv izvor.

“Zelena sedmica 2008” održava se uoči Svjetskog dana okoliša 5. juna, a u obilježavanju sudjeluje nekoliko hiljada učesnika. Borba protiv globalnog zagrijavanja i potreba za iznalaženjem alternativnih izvora energije doveli su okolinsku problematiku na udarno mjesto svjetskih medija. “Zelena sedmica” postala je tako vodeća manifestacija i za novinare koji prate ovu problematiku, jer ima odjeka na njihove čitaoce i publiku.

Kako bi “Zelena sedmica” bila u potpunosti okolinski prihvatljiva, organizatori su se pobrinuli da printani materijali budu od recikliranog papira, hrana i piće su organski proizvedeni, štandovi izrađeni, također, od recikliranih materijala...

L. SADIKOVIĆ

